

VERTEC.

Izhaja
1. dne v
meseču
in stoji
za vse
leto po
pošti
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
Brez
pošte:
za vse
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
špi-
talskih
ulicah
hš. št.
275
v Ljub-
ljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 10.

V Ljubljani 1. oktobra 1875.

Leto V.

M a t i.

Dete revno, dete malo,
Kdaj mi bodeš poplačalo
Vse, kar zá-te skerbna mati
Móglá sem i bom prestati?

Sem pod srcem te nosíla,
V bolečinah porodíla,
Zá-te noč i dan skerbéla,
Zá-te sem i bom živéla.

Postelj kol'kokrat postlála,
Zibel tvojo sem zibála,
Pesen ti zapela sladko,
Da zaspálo si čez kratko;

Čez-te se potém nagníla,
Serčno Boga sem prosíla:
Oče, hudega ga bráni,
Meni, sebi ga ohráni!

Dete malo in ubožno,
Bodi pridno i pobožno,
S tem skerbí mi boš plačalo,
Dete revno, dete malo!

Simon Jenko.

Tatvina pride na dan.

I.

Kako srečen bi bil človek že na tem svetu in kako lahko bi premagoval tudi največje skušnjave, dušne in telesne sovražnike, ako bi bolj poslušal glas svoje vesti, znotranji glas božji, ki nas opominja, da se varujemo vsega, kar je greh, ter delamo samo to, kar je Bogu všeč in dopadljivo. Čudne prikazni, ki je bodete brali v tej povesti, niso drugzega nič nego svarični glasovi člo-

veške vesti, ki se hudobnežu s pripomočjo njegove domišljije še na poseben način javljajo ter ga svaré pred grehom, ki je največje zlo na tem svetu. Dobra vest je mehko zglavje, na katerem se sladko spi in počiva in potlej lahko umerje. Zapomnite si to otroci!

Vacláv Borovski je bil imovit tergovec v Pragi, glavnem mestu českega kraljestva. Njegovo ime je bilo na dobrem glasu daleč po vsej českej deželi. Več nego dvajset let je imel pri svojej trgovini pomočnika, ki je užival največje zaupanje pri vseh domačih, da si ga nij bil niti najmanje vreden. Ta hudobnež si je dal skrivaj napraviti ključe, s katerimi je odpiral po noči gospodarjevo prodajalnico ter si nij vzel samo kave, sladkorja in še več drugega blaga, nego stezal je svojo tatinsko roko celó po novcih (denarjih) in to še posebno takrat, ko je čutil v blagajnici največ novcev, dobro vedóč, da pri polnej blagajnici se ne pozna toliko primankljev ali odhodek. To vam je bila zeló zvita buča. Znal vam je tatvino tako varno in previdno izpeljati, da mu nij mogel nihče na sled. Zatorej je kradel že več let, brez da bi ga bili zasačili. Od leta do leta je postajal premožnejši in naposled si kupi celó lep in velik vinograd, a vendar ostane še vedno v službi svojega gospodarja. Tudi zdaj, ko si je kupil vinograd, znal se je tako obnašati, da nij bilo niti najmanjše sumnje o njegovej poštenosti. Vsi so ga imeli za najboljšega in najpoštenjšega človeka pri hiši. Večkrat je pripovedoval, kako skromno mora živeti, ako si hoče kaj prigospodariti in kak krajecar za stare dni prihraniti. To je bilo gospodarju zeló všeč in mislil si je, da boljšega in zvestejšega človeka bi ne bil mogel dobiti v hišo nego tako varčnega in pridnega pomočnika, ki si je z varčnostjo tudi že nekaj prihranil. „Tergovski pomočnik, ki ima sam nekoliko premoženja, boljši in varnejši je pri tujem blagú nego li kak siromak, ki živi samo o tujem,“ tako si je mislil Vacláv Borovski, deržéč svojega pomočnika za najpoštenjšega človeka na svetu. A temu nij bilo tako, kakor boste takój slišali.

Pomočnikova žena nevarno izbolí in na smertnej postelji izbudí se jej vest. A tudi zdaj neče ovádití tatvine svojega moža, nego pokliče ga k sebi in sè solznimi očmi mu reče: „Preljubi mož! čas je, da storiš konec svojim hudobijam. Toliko zdaj že imaš, da moreš brezskerbno živeti na svoje stare dni. Imaš svojo hišo, nograd in tudi novcev dovolj, da se moreš pošteno preživeti. To se vé, da vse tvoje premoženje je prav za prav tuje, ukradeno blago, katero bi moral poverniti. Nu, ako tega nikakor nečeš storiti, obljubi mi vsaj to, da po mojej smerti hočeš s tem, kar imaš, zadovoljno živeti, ter se tujega blagá več ne dotakneš. To te prosim, preljubi mož, da mi obljubiš, predno se za vselej ločim od tebe.

II.

Te besede so ganile moža, ker je ljubil svojo ženo, in še posebno zdaj, ko je za vselej jemala slovo od njega, bile mu so te njene besede še toliko bolj svete. Sè solzami v očeh jej obljubi, da se nikdar več ne dotakne tujega blagá. Žena mu v roko seže rekoč: „Ako svoje obljube ne izpolniš, kazen božja ti gotovo ne izostane.“ Kmalu potem umerje.

Mož je bil nekaj mesecev res ves drugačen. Terdno je sklenil pošteno živeti in se gospodarjevega blagá varovati. Ali za nekaj časa primanjka mu

kave in sladkorja. Treba bi mu teh reči kupiti, a škoda se mu je zdelo lepih novcev. To bi bilo pač neumno, misli si, da bi kupoval blago, ki ga ima gospodar obilo v svojej zalógi. Če mu vzamem nekoliko kave in sladkorja, to se mu še poznalo ne bode, saj je bogat in na novcih mu tako ne naredim nobene škode, vzamem mu le nekoliko blagá, ki ga ne stane toliko kakor druge ljudi. Po kratkem premisleku in hudem boji svarijoče ga vesti sklene poprejšno svoje dejanje ponoviti, ter si le nekoliko kave in sladkorja vzeti.

V prodajalnico je bilo treba iti preko dvorišča, a hiša, v katerej je on stanoval, bila je ravno na nasprotni strani dvoriščinih vrat. O polnoči vstane in se napravi na pot. Ali glej, komaj stopi na dvorišče, ugleda pred prodajalnico svojo rajnko ženo, kakor da bi živa stala pred njim. Bila je v belej obleki in z obema rokama je držala za vrata, kakor bi mu hotela braniti vhod v prodajalnico. Da se je tat te nenadne prikazni zeló ustrašil, tega mi nij treba pripovedovati. Takój je zbežal iz dvorišča naravnost v svojo hišo, vleže se v postelj in se z rjuhami pokrije. Vso noč nij mogel zatisniti očesa in več nego dvajsetkrat se mu ponoví ona čudna prikazen njegove rajnke žene pred očmi, ki jo je videl na gospodarjevem dvorišči. Spomnil se je zdaj na obljubo, ki jo je dal svojej rajnkej ženi na smertnej postelji. Ali komaj je minulo nekaj dni po tem dogodku, mislil je zopet drugače in dvomil je, da bi to bila kaka prikazen, ki jo je videl po noči pred gospodarjevimi vrati. — „Nič družega nij bilo,“ misli si, „nego mesečina ali pa luč iz družega nadstropja, ki je obsévala kako belo stvar, in jaz neumnež sem takój mislil, da je to moja rajnka žena. Moja domišljija je, družega nič! Toliko let sem že pri hiši, poznam vsak kotiček in nikoli nijsem še ničesar videl, kar bi me bilo iznenádilo. In zdaj — bedarije! Še jedenkrat poskusim to stvar in zdaj moram ali v prodajalnico ali si pa bolj natanko ogledam óno čudno belo stvar, ki mi je toliko nepotrebnega strahú prizadejala.“ — Zopet vstane o polnoči in gre na gospodarjevo dvorišče. Na nebu danes nij bilo lune, tudi nij bilo videti, da bi gorela luč v drugem nadstropji gospodarjeve hiše, nikjer nij bilo živega človeka, vse je bilo tiho, kakor na kakem pokopališči. Z največjim pogumom stopi v dvorišče; ali glej! zopet stoji njegova žena ravno tam pred prodajalnico. Dá, dá, to je njegova rajnka žena, ravno tisti obraz, tista velikost, vse, vse je tako, nihée drugi ne more biti kakor ona! Tat zré nekoliko trenotkov v to čudno prikazen; žena zmirom stoji. Roki je imela zopet razprosterti čez vrata. Videti je bilo, kakor da bi mu prešla s perstom. Strah in grôza ga obíde po vsem telesu, zbeží iz dvorišča in zopet nij mogel vso noč zatisniti očesa. Molil je in delal dobre sklepe, da se hoče poboljšati ter nikoli več poželeti tujega blagá.

III.

Ali skopost in lakomnost, kadar se v človeku terdno vkoreninite, prevladate vse, tudi najboljše sklepe, ki je človek storí, še celó vest, ki je znotranji glas božji, kadar hočemo kaj tacega storiti, kar je greh in Bogu zoperno. Tako je tudi bilo pri tergovskem pomočniku. Za vsak krajcar se je tresel, in vselej, kadar je bilo treba, da si kupi to ali óno, rekel je: „Ali nij škoda novcev za take stvari, ki mi sô tako blizu, in je lahko zastonj imam,

ako le hočem?“ Vsak dan se mu je bolj zdelo, da óna prikazen njegove žene družega nič nij nego živahna domišljija njegovega duhá, prazen strah in sanjarije. Sram ga je bilo, da je moral že dvakrat peté odnesti takim bedastočam. — „Ako bi to res bila prikazen moje rajнке žene,“ misli si, „zakaj se mi ne prikaže v mojej hiši, pri mojej postelji, in zakaj zmirom le na gospodarjevim dvorišči, pri tujih vratih? Prikaže naj se mi tam, koder je večkrat hodila, kjer je živa sedela in umerla; in potlej bodem rad verjel, da nij nihče drugi nego moja žena.“ Vselej, kadar je take in jednake misli imel, oziral se je plaho po sobi, misléč, da zdaj in zdaj kako prikazen ugleda. A sčasoma se je navadil na vse to, in zopet je terdno sklenil, da naj ga stane, kar hoče, šel bo v gospodarjevo prodajalnico, da si vzame nekoliko najpotrébnejšega blagá, pa naj bi pred vrati stalo tudi deset prikazni njegove rajнке žene!

Ko odbije ura polnoči, šel je. Prikazen, katero je že dvakrat videl, stoji zopet pred vrati. Ali terdovratnež ne mara za svarilen glas svoje vesti, nego ostane pri tem, kar je sklenil storiti. Oči si zatisne z rokama in pogumno stopa naprej. Do vrat prišedši, pahne belo prikazen svoje žene — tako se mu je dozdevalo — na stran, in naglo odprè vrata v prodajalnico.

IV.

Nečemo preiskovati, koliko resnice je bilo na ónej belej prikazni, a čudno ostane vendar, da je ta hudobnež, katerega je njegova umirajoča žena in pozneje njegova lastna vest tolikokrat svarila, ravno zdaj v svojo pogubo prilomastil. Z vso silo zadušil je glas svoje vesti, nij se brigal za prikazen, katera mu je že dvakrat poprej toliko strahú prizadejala, nego sè silo je hotel doseči to, k čemur ga je njegovo hudo nagnjenje zapeljalo. In glej! ravno zdaj se je vjel v zanjke, iz katerih mu nij bilo več nobene rešitve. Vse to, kar je bil poprej iz blagajnice ukradel, nij še prišlo na dan, ker je znal le po malem jemati, in gospodar nij tako hitro pogrešal novcev. A pozneje se je vendar poznalo na premajhnih dohodkih, ali nihče si nij upal njega obdolžiti, ker je splošno zaupanje užival. Uganjevali so tega in ónega, a pravega nijso zadeli. Dva tergovska učenca sta morala po nedolžnem od hiše samo zaradi tega, ker je gospodar mislil, da ona kradeta novce iz blagajne. Ali zdaj je prišlo vse na dan. Poslušajte, kako?

Tikoma prodajalnice je bila majhna čumnata, v katerej je bilo shranjeno različno blago, kakor: kava, sladkor, tobak, olje itd. Čumnata je imela majhno okno, pri katerem se je videlo v prodajalnico. Da bi tatú zasledili, reče gospodar necega večera svojemu hlapcu, naj bi šel nalašč nekoliko noči spat v samotno čumnato, morda pride na sled hudobnežu, ki nosi novce iz blagajne. In res, vjeli so tiča poprej nego si so mislili.

Komaj je tergovski pomočnik o polnoči vrata odperl in s težko sapo v prodajalnico prilomastil, izbudí se hlapec v čumnati ter sliši ropot v štacuni. Urno skoči iz postelje, prižge luč ter hití k oknu, da pogleda, kdo je prederzni človek, ki tako pozno hodi po gospodarjevej hiši. Kako se začudi, izpoznavši domačega človeka, kateremu je gospodar že toliko dobrega storil. Zasačil ga je ravno v istem trenutku, ko je odperl blagajnico, da si vzame novcev iz nje. Hudobnež je namreč le prišel iz tega namena, da si vzame

kave in sladkorja, ali zdaj, ko je bil tako blizu blagajnice, ne more si kaj, da ne bi vzel tudi novcev. Ključje je imel sè soboj, in predno se polastí drugega blagá, odperta je že blagajnica in njegova tatinska roka seže po noveih — ali, „stoj!“ zarenči debel glas pri oknu in po vsej prodajalnici se luč za-

sveti. „Pomagajte! pomagajte! tat je v hiši!“ vpije zdaj iz vsega gerla ubogi hlapec, boječ se, da bi mu tat ne ušel. In res, predno se hudobnež zavé, bili so že na dvorišči hlapei in deklet, ki domačega tatú primejo ter ga čversto deržé, da jim ne uide

predno ne pride gospodar čnik. Takój so poslali po mestne stražnike, katerim so za to noč tatú izročili. Druzega dne je moral hudobnež pred sodnijo. Ker nij mogel tatvine nikakor tajiti, obstal je vse, kar je škode napravil svojemu gospodarju. Vsa škoda na blagu in v gotovini je znesla blizu dvanajst tisoč goldinarjev. Po tedanjih postavah so ga obsodili v ječo za celo njegovo življenje. Vse premoženje, kar ga je imel, po odštetih sodnih stroških, pripalo je okradenemu gospodarju. — Ta povest je resnična, ker še dandenes se najde zapisana v sodnijskih zapisnikih ravno tako, kakor jo je obtoženec sam pripovedoval.

Resničen je prigovor, ki pravi: Naj se kaka reč še tako skerbno skrije, poprej ali poslej jo gotovo solnce obsije.

Bežite pred grehom, ogníte se ga,
Pregrehe stezica v pogubo peljá.

Mladinoljub.

Otrok za otroka.

(Pravljica.)

Živela je mati, ki je imela jedino dete. Bila je hčerka, katero je odgojila v največej revščini. Noč in dan si mati nij dala miru niti pokoja, da bi svojo hčerko lepo in v strahu božjem izredila. Neprestano se je trudila, da bi sebe in otroka z vsem potrebnim oskerbela.

Mati je bila vdova; mož jej je umerl kmalu potem, ko je porodila hčerko.

